

ТАҚРИЗИ

роҳбари илмӣ ба диссертатсияи Саломов Муҳаммад Алимуродович дар мавзӯи «Таърихи муайян кардани вазни хоси ҷисмҳо аз замонҳои қадим то ибтидои асри XX» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 07.00.10 – таърихи илм ва техника (таърихи физика)

Бояд гуфт, ки дар таърихи илму техникаи ҷаҳонӣ саҳми донишмандони асримиёнагии форс-тоҷик ба дараҷаи бояд омӯхта нашудааст. Ниёғони тоҷикон чӣ тавре, ки дар соҳаҳои адабиёт, таърих ва фалсафа саҳми бузургдоранд, дар соҳаҳои илмҳои табиӣтшиносӣ (физика, химия, биология ва ғ.), риёзӣ (арифметика, геометрия, тригонометрия), табакоту-л-арз (геология), техника, тиб, дорушиносӣ низ саҳми босазо доранд, ки мутаассифона то ҳанӯз мавриди таҳлилу таҳқиқи амиқу густурда қарор нагирифтааст.

Диссертатсияи Саломов М.А. ба яке аз масъалаҳои мубрами таърихи физика дар мисоли муайян кардани вазни хоси ҷисмҳо бахшида шудааст, ки муаллиф онро аз замонҳои қадим то ибтидои асри XX баррасӣ намудааст ва диққати ӯро бештар қорҳои донишмандони асримиёнагии форс-тоҷик ба худ ҷалб намудааст.

Мазмуну мундариҷаи диссертатсияи Саломов М.А. иборат ба омӯзишу пажӯҳиши ва таҳлилу таҳқиқи таърихи физика, махсусан физикаи амалӣ аз замонҳои қадим то ибтидои асри XX бахшида шудааст, ки ӯ мустақилона ва муҳаққикона аз ӯҳдаи ин қор баромадааст.

Саломов М.А. дар таҳқиқоти диссертатсионии худ қомилан дуруст қайд менамояд, ки агарчанде вожаи “физика” қалимаи юнонии қадим мебошад, ин маънои онро надорад, ки қабл аз Юнони Қадим илми физика вучуд надошта бошад. Аввалин унсурҳои донишҳои физикӣ воқеан дар кишварҳои Шарқи Қадим (Мисри Қадим, Бобулистон, Эрон, Ҳиндустон ва Чини Қадим) пайдо шуда, юнониёни бостонӣ тавонистанд нафақат физика, балки тамоми донишҳои маълуми замони худро бо як низоми муайян мавриди баррасӣ қарор бидиҳанд.

Диққати асосӣ дар диссертатсияи Саломов М.А. ба саҳми ниёғони асримиёнагии форс-тоҷик дар масъалаи муайян кардани вазни хоси ҷисмҳо ва бад-ин васила саҳми онҳо дар ташаккул ва инкишофи физикаи амалӣ бахшида шудааст.

Муаллиф диссертатсияи худро дар ҳаҷми се боб таҳлилу таҳқиқ намуда, дар муқаддимаи он интихоби мавзӯъ, аҳамияти дараҷаи омӯзиш, вазифаю ҳадаф ва инчунин таҳқиқу марҳилаҳои омӯзиши онро комилан дуруст баён кардааст.

Муаллиф дар параграфи боби якуми рисолааш пайдоиш, ташаккул ва инкишофи аввалин унсурҳои донишҳои физикиро дар кишварҳои Шарқи Қадим (Мисри Қадим, Бобулистону Эрони Қадим, Ҳиндустону Чини Қадим) дуруст баррасӣ намуда, кӯшидааст, саҳми донишмандони Шарқи Қадимро бидуни номгӯии онҳо қабл аз донишмандони замони антиқаю эллинистӣ нишон диҳад ва то андозае муваффақ ҳам гардидааст.

Параграфи дуюми боби аввали диссертатсияи Саломов М.А. бевосита ба саҳми донишмандони Юнони Қадим ва Рими Қадим дар ташаккул ва инкишофи илми физика ва махсусан физикаи амалӣ дар мисоли муайян кардани вазни хоси ҷисмҳо бахшида шудааст. Унвонҷӯ дар ин параграф комилан дуруст қайд кардааст, ки физика ҳамчун илм бо як низоми муайян маҳз дар Юнони Қадим мавриди баррасӣ қарор гирифтааст.

Бояд гуфт, ки боби дуюми диссертатсияи Саломов М.А. воқеан ҷолиб ва барои таърихи илму техникаи ниёгон саривақтӣ мебошад. Зеро муаллиф дар мисоли таълифоту таснифоти баъзе аз донишмандони асримиёнагии форс-тоҷик масъалаи муайян кардани вазни хоси ҷисмҳоро дар таърихи физика хеле равшан ва дақиқ нишон дода тавонистааст.

Дар боби сеюми диссертатсияи Саломов М.А. натавонанд масъалаи муайян кардани вазни хоси ҷисмҳо, балки умуман масъалаҳои рӯзмарраи физика дар Аврупои латинӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтааст.

Муаллифи диссертатсия сабабҳои дар Аврупои лонитӣ ба монанди олами исломи асримиёнагӣ ривож надоштани масъалаи муайян кардани вазни

хоси ҷисмҳоро комилан дуруст нишон додааст, ки дар асрҳои миёна ҷаҳони лотинӣ масъалаҳои физикӣ бештар пайдо шуда буданд ва диққати донишмандон ба масъалаҳои гуногуни физика ҷалб гардида буд.

Навгониҳои илмӣ таҳқиқоти худро диссертант чунин баён кардааст, ки барои таърихи физикаи ҷаҳонӣ воқеан масъалаи муҳим ва нав ба ҳисоб мераванд:

- таҳқиқ ва омӯзиши мусалсаи ҷанбаҳои физикии осори донишмандони Дунёи Қадим, асрҳои миёна ва замони нав бори аввал аз рӯи рамзи 07.00.10 дар таърихи физикаи ҷаҳонӣ ва таърихи илми тоҷик;

- муайян кардани саҳм ва нақши физикдонони асримиёнагии форс-тоҷик дар густариши масъалаи муайян кардани вазни хоси ҷисмҳо бо усулҳои гуногун;

- баррасии ҷиҳатҳои наомӯхта ва камомӯхтаи физикаи таҷрибавӣ дар осори илмӣ ниёгони асримиёнагии форс-тоҷик дар соҳаи физика;

- роҳҳои гуногуни инкишоф ва паҳншавии осору афкори донишмандони пешин бар эҷодиёт ва таълифоту таснифоти донишмандон баъдина дар соҳаи физикаи амалӣ дар мисоли муайян кардани вазни хоси ҷисмҳо;

- аввалин маротиба масъалаи мазкур дар таърихи илми Ҷумҳурии Соҳибистиқлоли Тоҷикистон, балки дар таърихи физикаи ҷаҳонӣ аз рӯи рамзи 07.00.10 – Таърихи илм ва техника (таърихи физика) маврид таҳқиқоти хоса қарор гирифтааст.

Воқеан дастовардҳои илмӣ диссертант, ки дар шакли мақолаҳо 1 гузоришоти илмӣ инъикоскунандаи мазмуну мундариҷаи рисолааш мебошад дар сафҳаи таърихи илму техникаи ватанӣ ва ҷаҳонӣ нақши муасир дорад.

Умуман, бобҳо ва параграфҳои онҳо пурра инъикоскунандаи мазму мундариҷаи рисола мебошанд.

Мазмуну муҳтавои рисола бо фишурдаҳои он, ки ба забонҳои давлатӣ (тоҷикӣ) ва русӣ таълиф гардидаанд, мувофиқати комил дошта, мақола: таълифнамудаи унвонҷӯй комилан инъикоскунандаи моҳияти рисола мебошанд.

Бояд гуфт, ки диссертатсияи мазкур яке аз таҳқиқоти ҷолиб дар соҳаи таърихи илм ва техника (таърихи физика) ба шумор меравад, ки муаллифашро ҳамчун муҳаққиқи босалоҳият дар соҳаи интихобкардааш, ки соҳаи нодир ва муҳим мебошад, муаррифӣ мекунад. Аз ин рӯ, гуфтан мумкин аст, ки муаллифи рисолаи мазкурро ҳамчун ҷавони умедбахш дар соҳаи таърихи физика муваффақиятҳои дигар интизор хоҳад буд.

Рисолаи диссертатсионии Саломов Муҳаммад Алимуродович дар мавзӯи «Таърихи муайян кардани вазни хоси ҷисмҳо аз замонҳои қадим то ибтидои асри XX» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои таърих аз рӯи ихтисоси 07.00.10 – таърихи илм ва техника (таърихи физика) тадқиқоти илмӣ-тахассусии анҷомёфта ҳисобида шуда, аз рӯи ҳаҷм, арзиши назарӣю амалӣ ва хулосаҳои натиҷагирӣҳо ҷавобгӯ ба талаботи КҶОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аст ва муаллифи он сазовори соҳиб шудан ба дараҷаи илмии мазкур аз рӯи ихтисоси зикршуда мебошад.

Роҳбари илмӣ

доктори илмҳои физикаю физика
ва номзади илми таърих,
профессор

Комили Абдулхай Шарифзода

Суроға: 735140, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Бохтар, кӯчаи Айнӣ 67
ДДБ ба номи Носири Хусрав
E-mail: akomili2006@mail.ru
Тел.: (+992) 919 18 00 99

Имзои профессор А.Ш. Комилиро тасдиқ мекунам

*Мудирӣ шуъбаи кадрҳо ва корҳои махсуси
ДДБ ба номи Носири Хусрав*

Шукурзод Ҷамшед Абдуалим